

MAVEKE – Maaseudun taloudellinen vesihuolto ja sen paikallinen kehittäminen

Vesa Arvonen, SVOSK ja Riikka Vilpas, SYKE
Valtakunnalliset Vesiosuuskuntapäivät
29.-30.1.2016, Hämeenlinna

Hanke lyhyesti

- **MAVEKE** - Maaseudun taloudellinen vesihuolto ja sen paikallinen kehittäminen
- Toteutus 1.8.2015 – 31.11.2017
- Toteuttajat Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry (SVOSK)
- Kustannusarvio yhteensä 155 000 €, josta TEM (YTR = maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä) 80 %
 - Omarahoitusosuus SVOSK:n osalta talkootyönä 2kk
- Hyödynsaajia maaseudun asukkaat, vesihuollon suunnittelijat, laitevalmistajat, vesihuolto-osuuskunnat, tai sellaisen perustamista suunnittelevat yhteisöt, joille hanke tuottaa mallin osuuskuntatoiminnan kestävän ja ammattimaisen toiminnan turvaamiseksi.

Taustaa

- Toimiva vesihuolto perustuu hyvään ja turvalliseen talousveteen sekä toimivaan jätevesihuoltoon kohtuullisilla kustannuksilla.
 - Suomessa paljon alueellisia eroja
 - Haja-asutusalueilla vesihuollon palvelutason ja kustannusten vaihtelut ovat suurempia kuin taajamissa, koska asukkaat ovat itse velvollisia huolehtimaan omasta talousveden hankinnasta ja jätevesien käsittelystä
- Hyvin hoidettu vesihuolto on olennainen tekijä alueen elinkelpoisuuden takaamiseksi
- Asukkaan näkökulmasta oikean vesihuoltoratkaisun löytäminen omalle kiinteistölle voi olla haastavaa
- Osuuskuntien toiminnan jatkuvuus turvattava

Tavoitteet

- Hankkeen ensisijainen tavoite on **lisätä vesihuollon toimintavarmuutta ja taloudellisuutta maaseudulla ja haja-asutusalueilla** paikalliset tulevaisuuden kehitysnäkymät sekä energia- ja resurssitehokkuus huomioiden.
- Tutkimuskysymykset:
 - Mikä on kustannus-, resurssitehokkain ja järkevin ratkaisu kiinteistön vesihuoltoon eri tekijät huomioiden?
 - Kuinka osuuskunnat voivat varautua tulevaisuuden haasteisiin; ikääntyminen, verkostojen vanheneminen, kustannusten kattavuus?
 - Miten vesihuollon järjestelmiin ja osuuskuntien toimintaan liittyviä palveluita ja niiden logistiikkaa voidaan kehittää maaseudulla vastaamaan kysyntää tulevaisuudessa?
 - Miten vesihuollon palveluiden tarjontaa voidaan kehittää yhteistyössä muiden haja-alueen infratoimijoiden kanssa (tiet, tietoliikenne, energia jne.)?

Maaseudun vesihuollon asukaslähtöinen tarkastelu

- Ensimmäisessä työpaketissa tarkastellaan kiinteistön vesihuoltoa asukkaan näkökulmasta.

- Haja-asutuksen vesihuoltoon on tarjolla monenlaisia ratkaisuja
 - Normikuluttajan voi olla vaikea vertailla markkinoilla olevia vaihtoehtoja ja niiden soveltuvuutta omalle kiinteistölle
 - Tarvitaan työkalu, joka huomioi valintapäätökseen vaikuttavat osatekijät ja antaa lisätietoja vaihtoehtoista toteutustavoista, jolloin asukkaan on helpompi tehdä valinta. **Työkalu EI KORVAA jätevesijärjestelmän suunnitelmaa.**

Maaseudun vesihuollon asukaslähtöinen tarkastelu

■ VESIHUOLTOTULKKI

- Mikä tai mitkä vesihuollon ratkaisut ovat taloudellisimpia ja järkevimpiä omassa tapauksessa alueelliset erityispiirteet huomioiden.
 - Helppokäyttöinen ja ilmainen, paikkatietoa hyödyntävä nettisovellus
 - Sijainti (kunta, asukastiheys), paikalliset olosuhteet (maaperä, pohjavesi, vesistöt), kiinteistön ominaisuudet (tontin koko, asukkaiden tottumukset, olemassa oleva järjestelmä), kustannukset (rakennus- ja ylläpito), ylijäämäaineiden käsittely (lietteiden tyhjennystarve)
- Lisäksi kootaan ”kokemuspankki” jo käytössä olevista kiinteistökohtaisista jätevedenkäsittelymenetelmistä, sisältäen kuvauksia todellisten käyttäjien havainnoista ja kokemuksista – sekä hyvistä että huonoista.
- Puolueettomia ja sensuroimattomia vertaisarviointeja

Vesihuolto-osuuskuntien tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen

- Toisessa työpaketissa paneudutaan vesihuollon kehittämiseen vesihuoltoyhtymän näkökulmasta
 - Tavoitteena vastata osuuskuntien tulevaisuuden haasteisiin mm. selvittämällä ja kehittämällä palveluntarjontaa ja hankkimalla kokemuksia erilaisten osuuskuntien toiminnasta.
 - Periaatteena tulee olla ammattimainen toiminta ja kustannusten kattaminen hyödynsaajilta perittävillä palvelumaksuilla.
- Selvitetään vesiosuuskuntien toimintaa erikseen valituilla pilottialueilla kartoittamalla niiden tarpeet ja tekemällä ehdotukset toiminnan kehittämiseksi
 - Kokemuksia kerätään koko Suomen kattavasti
 - Pilottialueita 3-5 kpl
 - **Pilottialueet osittain selvillä, muutamia mahtuu vielä mukaan**
- Tuloksena saadaan erilaisten toimintamallien kokoelma osuuskuntien tarpeisiin
 - Kestävä toiminnallinen ja taloudellinen pohja erikokoisille vesiosuuskunnille

Palvelujen kehittäminen

- Selvitetään saatavilla olevia palveluita ja palveluntarjoajia sekä osuuskuntien että kiinteistökohtaisten järjestelmien käyttöön, huoltoon ja ylläpitoon
 - Tehdään kehitysehdotuksia uusien palvelumallien tarjoamiseksi ja olemassa oleville palvelumallien kehittämiseksi
- Kehittämällä vesiosuuskuntien palvelutoimintaa, edesautetaan vesiosuuskuntia jatkamaan toimintaa itsenäisenä
 - Toisen asteen osuuskunta, joka tuottaa palveluita muille osuuskunnille, palveluiden hankintaa tekevä palveluosuuskunta, oma palkattu henkilökunta, yksityiset huoltoyhtiöt, mökki-/omakotitalkkarit, laitetoimittajien huoltopalvelut
 - Etsitään vaihtoehtoja vesiosuuskuntien ”tärkeiden” tietojen sähköiseen arkistointiin
- Kehittämällä kiinteistökohtaisiin järjestelmiin liittyviä huoltopalveluita, parannetaan järjestelmien toimintavarmuutta ja pienennetään asukkaan vastuuta
 - Perinteisen osuuskunnan kaltainen ns. putketon osuuskunta, isännöintimalli

Vesiosuuskuntien haasteita

- Pienten ja keskisuurten vesiosuuskuntien toiminta perustuu pääsääntöisesti talkootyöhön tai otona tehtävään hallinnon ja tekniikan hoitamiseen
- Vesiosuuskuntien vetäjät ikääntyvät ja talkootyön tekijät alkavat käydä vähiin, hiljaisen tiedon siirtyminen
- Ministeriötason ratkaisuna tähän on esitetty vesiosuuskuntien koon kasvattamista ja sitä kautta maksupohjan saamista ostopalveluiden rahoittamiseen
- Mikäli vesiosuuskunnan toiminnan vetämiseen ei löydy jatkajia, tulee todennäköisesti ainoaksi vaihtoehdoksi toimintojen siirtäminen kunnalle tai kunnalliselle vesilaitokselle
- Pienet vesiosuuskunnat eivät ole vesihuoltolain tai valtakunnallisten tietojärjestelmien piirissä, joten niiden osalta ei tietoja kerätä mihinkään tietokantoihin.

Palvelutoiminnan kehittäminen

- Luomalla vesiosuuskuntien palvelutoimintaa, voidaan edesauttaa vesiosuuskuntia jatkamaan toimintaa itsenäisenä
- Palvelutoiminta luo mahdollisuuden tukiverkoston, minkä ansiosta kynnys ottaa vastuuta omasta vesiosuuskunnasta madaltuu.
- Kannustetaan ihmisiä ottamaan itse vastuuta omasta hyvinvoinnistaan ja palveluiden saatavuuden turvaamisesta myös haja-alueella

Palveluiden tarjonta vesiosuuskunnille

- Vesiosuuskuntia palvelevaa yritystoimintaa on olemassa
- Palveluiden taso ja laajuus vaihtelee
- Tällä hetkellä kynnyks ostaa palveluita on vielä varsin korkea, koska on totuttu siihen että vesiosuuskunnan tuottamat vesihuoltopalvelut ovat talkootyön vuoksi edullisia (halpoja)
- Jos toiminta ulkoistetaan, syntyy paineita nostaa osuuskunnan palveluista perittäviä maksuja

Vesiosuuskunta työllistäjänä

- Pieni vesiosuuskunta ei pysty järkevillä kustannuksilla palkkaamaan henkilökuntaa.
 - Yleensä työn määrä vaihtelee osuuskunnan koon mukaan ollen joitakin tunteja tai päiviä kuukaudessa
- Osaava henkilö, jolla on kokemusta vesiosuuskunnan toiminnasta, pystyy työllistämään itsensä tarjoamalla näitä palveluita vesiosuuskunnille
 - Kateus -elementti
- Myös vesiosuuskunta voi tarjota näitä palveluita toisille vesiosuuskunnille, jolloin mahdollinen yritystoiminnasta saatava tulos tulee palveluita tuottavalle vesiosuuskunnalle
- Toisen asteen vesiosuuskunta (vesiosuuskuntien omistama yritys)

Hankkeessa selvitettäviä vaihtoehtoja

- Vesiosuuskuntien alueellinen yhteistyö
- Vesiosuuskuntien palveluiden tuottaminen toisille vesiosuuskunnille
- Yksittäisen yrittäjän tuottamat palvelut vesiosuuskunnille
- Yritysten tuottamat palvelut vesiosuuskunnille
- Kunnallisten laitosten tuottamat palvelut vesiosuuskunnille
- Vesilaitosten välinen yhteistyö (kunnallinen laitos – alueen osuuskunnat)

Hankkeessa selvitettäviä asioita mm

- Yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet
- Palvelutoiminnan haasteet ja mahdollisuudet
- Palveluiden tuottamisen työkalut

KIITOS!

